

Nr 138.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rörelsekapital
åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet; given
Stockholms slott den 9 mars 1951.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars
1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler frågan om *rörelsekapital åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* och anför därvid följande.

Förhållandet mellan staten och Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet regleras närmare genom ett den 28 maj 1948 efter riksdagens hörande träffat avtal, enligt vilket monopolrättigheterna upplåtits åt bolaget för tiden den 1 januari 1949—den 31 december 1954 (se 1948: prop. nr 99 och r. skr. nr 110). Enligt § 8 i detta avtal har staten rätt att, därest den så påfordrar och erbjuder lika förmånliga villkor som vid upplåning hos annan kunna erhållas, lämna bolaget kredit intill det belopp, av vilket bolaget har mera stadigvarande behov.

Med hänvisning till denna bestämmelse har styrelsen för Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet i skrivelse den 24 februari 1951 meddelat, att behov föreläge för bolaget att öka sitt rörelsekapital med inemot 35 miljoner kronor samt — för att tillgodose det mest trängande behovet av ökade rörelsemedel och även möjliggöra en mera smidig anpassning av detta kreditbehov — hemställt, att förslag måtte avlätas till riksdagen om bemyndigande för fullmäktige i riksgäldskontoret att tillhandahålla bolaget en löpande kredit på lägst 10 miljoner kronor. Därest en sådan kredit icke skulle kunna påräknas utan bolaget helt skulle behöva anlita andra långgivare, skulle detta enligt styrelsen medföra, att räntevillkoren bleve relativt betungande eller att bolaget genom att binda lånen under längre tid nödgades erlægga ränta även å medel, som icke ständigt heit behövde tagas i anspråk.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som beretts tillfälle att avgiva yttrande i ärendet, ha anfört, att fullmäktige med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter icke hade något att erinra mot bifall till den gjorda framställningen. Den ifrågavarande krediten ansåge fullmäktige böra tills vidare maximeras till 15 miljoner kronor. Ränta å krediten torde böra utgå efter den lägsta räntesats, som riksbanken tillämpar för kredit å checkräkning.

I en promemoria har tobaksmonopolet under hand utvecklat skälen för att behov uppkommit för bolaget att öka sitt rörelsekapital och därvid främst pekat på den under åren 1949 och 1950 mycket starkt framträdande stegringen i konsumtionen av de inom riket tillverkade cigarretterna. I anslutning härtill anför tobaksmonopolet följande.

Under vart och ett av nämnda år ökade försäljningen av dessa cigarretter med i runt tal 700 miljoner stycken, vilket för varje år motsvarade en ökning av den för tillverkningen använda råtabaken med ca 800 000 kilogram. Det var genom tillkomsten vid årsskiftet 1948/1949 av en ny cigarrettfabrik i Nässjö, som tobaksmonopolet kunde möta denna stegrade konsumtion av de svensktillverkade cigarretterna. Hur cigarrettförsäljningen under åren 1948—1950 gestaltat sig, framgår av följande tablå:

	Cigarrettförsäljning, miljoner st.	
	Svensktillverkade	Importerade
År 1948	2 515	1 290
» 1949	3 238	744
» 1950	3 938	412

Självfallet måste denna utveckling föranleda en ökning av tobaksmonopolets råtabakslager — en ökning som emellertid icke kunde stanna vid den förut angivna årliga kvantiteten av 800 000 kilogram. Det är härvid att märka, att tobaksmonopolet städse strävar efter att för den egna tillverkningen avpassa lagret av råtabak, så att det svarar ungefär mot tre års tillverkning. För att kunna utjämna de skillnader, som i regel finnas mellan olika års tobaksskördar, och för att erhålla en så jämn kvalitet som möjligt, är det nämligen nödvändigt att blanda råtabak av flera års skördar i tillverkningen. Det föreligger även städse risk för att tobaksskörden ett år kan avsevärt minskas till följd av missväxt. Om tobaksmonopolet ett

sådant år på grund av för liten lagerhållning skulle vara nödsakat att verkställa inköp, komme priset på den inköpta tobaken att i förhållande till kvaliteten bliva högre än vad som vid normal skörd kunde påräknas. Vidare är att märka, att tobaksmonopolet köper sin tobak genom ombud direkt av odlarna, vilket medför, att tobaksmonopolet alltid har ett års skörd liggande i lager på produktionsorterna, för att tobaken skall genomgå sin slutliga mognadsprocess.

Då det sålunda med utgångspunkt från försäljningen under år 1949 av inom riket tillverkade cigarretter gällde att uppskatta den erforderliga ökningen av tobaksmonopolets rå tobakslager för år 1950, måste tobaksmonopolet sålunda sträva efter att komplettera lagret med ca 2,5 miljoner kilogram svarande mot 3 gånger den ökade tobaksåtgång tillverkningen av cigarretter under år 1949 undergått. Liknande blev förhållandet vid avvägningen av det ökade rå tobaksbehovet för år 1951. Härtill kom emellertid att främst på grund av den svenska kronans devalvering i förhållande till dollarn under hösten 1949 rå tobakspriserna undergått en väsentlig stegring. De erforderliga inköpen för att komplettera rå tobakslagren måste därför ske i ett relativt ogynnsamt läge. Då cigarrettrå tobaken betingar ett medelpris av 8—10 kronor per kilogram, skulle sålunda erforderlig lagerökning under ett år med 2,5 miljoner kilogram cigarret tobak föra med sig ett kapitalutlägg å mellan 20 och 25 miljoner kronor. Å andra sidan har behovet av inköp av rå tobak för övriga varuslag något minskat till följd av nedgången i efterfrågan.

Behovet av rörelsemedel har enligt tobaksmonopolet i väsentlig grad även påverkats därav, att bolaget efter svenska kronans devalvering gentemot dollarn under hösten 1949 i enlighet med av statsmakterna angivna direktiv icke lät återanskaffningskostnaderna återverka på utförsäljningsprisen å de inom riket tillverkade tobaksvarorna, vilket förhållande upphörde med utgången av år 1950.

I övrigt har tobaksmonopolet till stöd för sin framställning anfört följande.

En hel del andra omständigheter skulle måhända i detta sammanhang även förtjäna att i korthet omnämnas, ehuru deras inverkan ligger något mera tillbaka i tiden och de icke kunna anses ha direkt medverkat till det för tobaksmonopolet nu framträdande behovet av ökat rörelsekapital.

Sålunda har tobaksmonopolets nydaningsarbete inom fabrikationen varit av kapitalkrävande storlek. Under åren 1939/40 byggdes sålunda en ny, modern fabrik för rök- och tugg tobakstillverkningen i Arvika och såsom förut framhållits uppfördes helt nyligen en cigarrettfabrik i Nässjö. Dessa båda anläggningar med sin maskinutrustning ha dragit en kostnad av ca 7 miljoner kronor.

Då statsmonopolet å tobakstillverkningen utvidgades den 1 juli 1943 att omfatta även importen av färdiga tobaksvaror i samband med inlösen av den enskilda engrosimporten, medförde detta, att tobaksmonopolets andel i licensavgiften, motsvarande 5 procent å importerad varas utförsäljningspris, bortföll och i stället omfördes till värdeskatt. Tobaksmonopolet fick sålunda i fortsättningen avstå från denna vinstandel men måste ikläda sig att bära kostnaderna för inlösen av engrosimporten, vilka kostnader under åren 1943—1950 uppgått till 4 miljoner kronor.

Det kan vidare i detta sammanhang tilläggas, att tobaksmonopolet som en följd av vissa ändringar i distributionsformen under år 1949 övergått

från försäljning mot förskottsbetalning till likvid efter varans mottagande, vilken omläggning medfört stegring av tobaksmonopolets behov av rörelsemedel med 6—10 miljoner kronor.

Slutligen må nämnas, att tobaksmonopolet under en följd av år före år 1950 förfogat över likvida medel till betydande belopp. Det är i själva verket till följd av denna omständighet, som behovet av ökade rörelsemedel kunnat i nu rådande läge stanna vid inemot 35 miljoner kronor.

Departementschefen.

Den av Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet lämnade redogörelsen för utvecklingen av den inhemska cigarrettkonsumtionen under de senaste åren och för det därmed sammanhängande behovet av ökad råvaruanskaffning ävensom för vissa andra omständigheter bl. a. devalveringen av den svenska kronan, som bidragit till att stegra anspråken på bolagets likviditet, synes giva vid handen att behov för närvarande föreligger att öka bolagets rörelsekapital. Enligt vad jag inhämtat har detta behov till den del det har ansetts vara av mera långfristig natur redan tillgodosetts genom av bolaget vidtagna åtgärder. Därutöver har bolaget med hänvisning till gällande avtal med staten, enligt vilket bolaget kan lämnas statlig kredit av mera stadigvarande behov, hemställt om en rörlig kredit hos riksgäldskontoret å lägst 10 miljoner kronor, varigenom bolagets kreditbehov skulle kunna mötas på ett smidigare sätt. Härigenom skulle bl. a. vinnas den fördelen att bolaget icke behövde erlägga ränta å medel, som icke ständigt helt utnyttjades i rörelsen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts rörande behovet av ökat rörelsekapital för bolaget vill jag tillstyrka, att i överensstämmelse med det framlagda förslaget, mot vilket fullmäktige i riksgäldskontoret icke haft något att erinra, bemyndigande utverkas av riksdagen om en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Denna kredit bör med hänsyn till tobaksmonopolets möjligheter att på annat sätt tillgodose sitt behov av rörelsemedel begränsas till högst 10 miljoner kronor. Mot fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till beräkning av räntan å krediten synes ej vara något att erinra.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att tillhandahålla Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet en rörlig kredit av högst 10 miljoner kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hans Wenker.